

Załącznik do Uchwały
Nr VI/26/2011
Rady Gminy w Sulmierzycach
z dnia 31 marca 2011r.

**Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
na lata 2011-2013**

WSTĘP

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość system wartości, poglądy, styl życia. Rodzice czy opiekunowie są wzorem dla dzieci. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które – choć odwieczne – dopiero od kilku lat istnieje w świadomości społecznej w naszym kraju i jest przedmiotem świadomych, skoordynowanych działań zaradczych.

Przemoc w rodzinie nie zawsze jest łatwa do rozpoznania, powszechnie przyjmuje się, że jest to działanie:

- intencjonalne i skierowane przeciwko innym członkom rodziny – co oznacza, że jest zamierzonym działaniem lub zaniechaniem mającym na celu całkowitą kontrolę nad ofiarami
- naruszające prawa i dobra osobiste ofiar – co oznacza, że sprawca wykorzystując swoją przewagę narusza podstawowe prawa człowieka, np. prawo do netykalności fizycznej, godności, szacunku
- wykorzystujące wyraźną asymetrię sił – ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy
- powodujący ból i cierpienie – sprawca naraża zdrowie i życie ofiar na poważne szkody, co powoduje, że ofiary mają mniejszą zdolność do samoobrony

Źródłem dysproporcji sił zazwyczaj są:

- wiek - np. relacje dziecko – dorosły, staruszek – ktoś w sile wieku
- płeć – zwykle kobieta jest słabsza od mężczyzny, chociaż zdarzają się wyjątki
- stan zdrowia – na ogół chory czy niepełnosprawny jest słabszy od zdrowego
- różne zależności np. dziecko-rodzic, ale też zależność ekonomiczna: ktoś dysponuje pieniędzmi i jest „panem”

Istnieje wiele **definicji przemocy w rodzinie**. Wszystkie z nich podkreślają jednakże takie elementy jak:

- działanie zamierzone, intencjonalne, świadome
- przewaga sił ze strony agresora
- intencją działania jest wyrządzenie komuś krzywdy, narzucenie mu władzy, dokonanie bezprawnych czynów, godzenie w czyjąś osobistą wolność, naruszenie praw i dóbr osobistych
- wywołuje cierpienie i szkody
- działanie skierowane przeciwko jakiemuś członkowi rodziny
- wykracza poza społeczne normy, zasady relacji międzyludzkich

Mity o przemocy:

- przemoc nas nie dotyczy

fakt: przemoc istnieje wszędzie, niezależnie od rasy, wyznania, czy narodowości

- maltretowanie to tylko chwilowa utrata panowania nad swoim zachowaniem

fakt: maltretowanie to legalny związek polegający na kontroli i strachu

- przemoc zdarza się w sferze biedoty

fakt: przemoc jest częstym zjawiskiem w rodzinach inteligenckich i zamożnych

- popchnięcie, klaps, bicie pięścią nie jest niczym złym, nie jest przemocą, nie powoduje obrażeń, jest potrzebne w wychowaniu dzieci

fakt: nawet najmniejsza forma aktywności ludzkiej zmierzająca do godzenia w czyjąś osobistą wolność jest aktem przemocy

- maltretowana kobieta lub dziecko mogą swobodnie opuścić swój dom

fakt: powiadomienie o pobiciu i opuszczenie domu może skończyć się śmiercią

- bicie jest dowodem miłości, kobieta lubi jak jest bita, mężczyzna ma prawo bicia własnej żony

fakt: pozostałości myślenia panującego w systemie patriarchalnym

Cechy przemocy: jest to proces, nie pojawia się znenacka, jest cykliczny, ma tendencję do powtarzania się, eskaluje, nie zatrzymana przybiera na sile, toczy się w wymiarze dominacja - uległość, nie jest zjawiskiem niezależnym od udziału człowieka, przejawia się w różnych formach.

Perspektywy postrzegania przemocy:

- prawna - jest ścigana przez prawo (kodeks karny, kodeks wykroczeń)
- moralna - krzywdzenie osób słabszych to zło moralne (kodeks, wycucie moralne, sumienie, normy moralne przekazywane z pokolenia na pokolenie)
- psychologiczna - przemoc wyzwała psychiczne zjawiska, jak cierpienie, doznawanie poczucia krzywdy, bezsilność
- społeczno - polityczna - przemoc na dużą skalę, grupy stosujące przemoc.

Wyróżnia się dwa ogólne **rodzaje przemocy:**

1. przemoc gorąca: furia; pęknięcie tamy emocjonalnej, która przestaje powstrzymywać uczucia pochodzące z frustracji; wulkan emocjonalny; widowiskowa, widoczna; szybko przechodzi; jest skumulowaną siłą uczuć, której nie da się zatrzymać;
2. przemoc chłodna: zrealizowanie scenariusza przemocy, który ma na celu pogwałcenie dóbr i praw drugiej osoby; zaplanowana; zdarza się w pozornie dobrej rodzinie; nie ma tu furii i gniewu.

Formy przemocy:

- przemoc fizyczna
- przemoc psychiczna
- przemoc seksualna
- przemoc finansowa

Przemoc fizyczna:

Zamierzone działanie człowieka, zwrócone przeciwko fizyczności członka jego rodziny, niosące ryzyko uszkodzenia na ciele.

Bicie, popychanie, torturowanie, policzkowanie, uderzenie pięścią, kopanie, drapanie, plucie, szarpanie za włosy, gryzienie, wykręcanie rąk, duszenie, okaleczenie, przypalanie papierosem, wyrywanie paznokci, parzenie, rzucanie przedmiotami, użycie broni, napaść, uwięzienie, i wszelkie inne działania które wywierają ból i strach.

Objawy: sińce, obrzęki na twarzy, ramionach, klatce piersiowej, plecach, pod pachami, na dłoniach, stopach, poślądkach, ślady po oparzeniach, rany cięte, kute, blizny za uszami, otwarte rany w nietypowych miejscach.

Przemoc psychiczna:

Działanie mające na celu pozbawienia ofiary zaufania do siebie samej, tak, aby czuła się samotna i zależna tylko od agresora. Przymus i groźby, upokarzanie, zastraszanie, poniżanie, emocjonalne wykorzystywanie, szantaż emocjonalny, wyzywanie, obwinianie, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie, manipulowanie poczuciem winy, karanie przez odmowę uczuć, odmawianie współżycia seksualnego, wyśmiewanie, zawstydzanie, kontrolowanie lub uniemożliwianie kontaktów z innymi, zabranianie korzystania z telefonu, samochodu, narzucanie własnych poglądów, zakaz opuszczania domu, miłość warunkowa, brak zainteresowania, brak szacunku, stała krytyka, oskarżanie o wywołanie przemocy, zaprzeczenie przemocy, porywanie dzieci, wykorzystywanie pozycji mężczyzny, wymaganie bezwzględności posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna, podsłuchiwanie rozmów telefonicznych, niszczeniu przedmiotów cennych dla ofiary.

Objawy: niska samoocena, wzmożona czujność, tiki nerwowe, zmiana nastrojów, słaba kontrola emocji.

Przemoc seksualna:

Wymuszanie pożycia seksualnego, aktywności seksualnej, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia, krytyka zachowań seksualnych, zmuszanie do oglądania filmów lub gazet pornograficznych, straszenie gwałtem, gwałt, straszenie karami fizycznymi i psychicznymi w razie odmowy współżycia, filmowanie podczas działań seksualnych, rozbieranie z zastosowaniem przemocy fizycznej.

Przemoc finansowa:

Zabieranie zarobionych pieniędzy, odmawianie możliwości pracy, brak zaspakajania potrzeb materialnych, kontrola wydawania pieniędzy.

Źródła przemocy:

- **biologiczne:** impulsywny temperament, uszkodzenia Ośrodkowego Układu Nerwowego (CNS), urazy głowy, które utrudniają psychologiczną kontrolę nad zachowaniami;
- **psychologiczne:** słaba kontrola emocji, wybuchy, eksplozje uczuć, frustracja, stres, deprawacja, zaburzenia osobowości, postawa lekceważąca wszystko i wszystkich, przekonanie o własnej mocy, poczucie wyższości nad innymi, zanik przeżywania wartości, współodczuwania, bycie świadkiem przemocy w dzieciństwie, doświadczanie jej;
- **środowiskowe:** akceptowanie przemocy, przemoc to wzorzec utrwalony w życiu rodzin w otaczającym środowisku, przechodzący z pokolenia na pokolenie, niejako dziedzicznie;
- **społeczno - kulturowe:** systemy rodzinne, wzorce kulturowe zezwalające na przemoc
- **substancje chemiczne** - alkohol, narkotyki: torują drogę do przemocy, osłabiają zdolność do samokontroli, stymulują i pobudzają do działania.

Rozmiary przemocy w rodzinie:

Najczęstsza przemoc jest stosowana wobec dzieci. Kolejną grupą narażoną na przemoc są kobiety, później osoby starsze - rodzice uzależnieni od swoich dzieci, i wreszcie mężczyźni (3% ofiar przemocy).

Rozdział I

Podstawa prawna

Zadania z zakresie przeciwdziałania przemocy rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie określa ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz. U. Nr 180, poz. 1493. Ustawą z dnia 10 czerwca 2010r. (Dz. U. z 2010r., Nr 125, poz.842) o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw dokonano kilku istotnych zmian w ustawie o przemocy w rodzinie m.in.:

1. Zmieniono preambułę – podniesiono rangę przemocy w rodzinie, wprowadzono zmiany mające na celu zmianę stereotypów dotyczących przemocy w rodzinie.
2. Osobom wykonującym władzę rodzicielską lub pieczę nad małoletnim zakazano stosowanie kar cielesnych, zadawania cierpień psychicznych i innych form poniżania dziecka.
3. Zakazano stosowanie kar cielesnych
4. Wprowadzono procedury Niebieskich Kart do służb medycznych
5. Sprawca przemocy ma opuścić dom czy mieszkanie, nawet jeśli jest jego właścicielem. Policja podczas interwencji może zatrzymać sprawcę i nakazać mu opuszczenie wspólnego mieszkania
6. Uruchomienie procedury Niebieskiej Karty nie wymaga zgody ofiary przemocy.
7. Zaostrzono przepisy wobec sprawców
8. Zwiększono kompetencje pracowników socjalnych – szybka interwencja w sytuacji zagrożenia dobra dziecka
9. Nałożono na gminy obowiązek lokalnych programów, powołania zespołów interdyscyplinarnych, uprawniono do gromadzenia danych dotyczących stanu zdrowia, nałogów, skazań, orzeczeń sądowych

Rozdział II

Adresaci Programu

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011- 2013 przeznaczony jest do mieszkańców gminy Sulmierzyce.

Rozdział III

Założenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Sulmierzyce :

1. Najważniejsze jest bezpieczeństwo osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.
2. Za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca przemocy, bez względu na to, co zrobiła ofiara.
3. Nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka.
4. Nie ma żadnego usprawiedliwienia przemocy domowej.
5. Podstawowym zadaniem jest doprowadzenie do stanu wyeliminowania przemocy w rodzinie.
6. Ofiara przemocy w rodzinie cierpi na skutek wielokrotnego urazu.
7. Zrozumiałe i dopuszczalne są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach, bowiem jest to jeden z objawów doznanego urazu.

Dotychczas problematyką przemocy w rodzinie zajmowały się na terenie gminy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Placówki Oświatowe z terenu Gminy Sulmierzyce, służba zdrowia. Instytucje te, w momencie zaistnienia podejrzenia wystąpienia przemocy w rodzinie podejmowały działania tworząc niejako doraźne „zespoły” działające na rzecz danego przypadku.

Ponadto w ramach swoich kompetencji Ośrodek Pomocy Społecznej:

- przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę rodziny ,
- przygotowuje wszechstronny plan pomocy,
- monitoruje efekty swoich działań i uzgodnień,
- pomaga w załatwianiu spraw urzędowych i innych możliwych spraw bytowych,
- udziela szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego,
- udziela informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy w uzasadnionych przypadkach,
- udziela pomocy finansowej w różnych formach,
- w razie potrzeby, bądź na życzenie zainteresowanych , zwraca się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy, zgodnie z kompetencjami policji,
- w przypadku stwierdzenia, bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa, powiadamia organy ścigania.

Rozdział IV

Założenia programu

1. Cel ogólny

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin, w których stosowana jest przemoc.

2. Cele pośrednie

- a) Zmiana postaw mieszkańców wobec przemocy w rodzinie
- b) Wzrost liczby przeszkolonych osób przygotowujących do pomagania rodzinie z problemem przemocy
- c) Wzrost liczby placówek udzielających pomocy w środowisku lokalnym
- d) Spadek liczby przypadków przemocy
- e) Spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie
- f) Stała edukacja środowiska lokalnego poprzez: ulotki, broszury, festyny itp.
- g) Wzrost, a potem spadek liczby i osób zgłaszających się po pomoc do placówek służby zdrowia, pomocy społecznej czy policji

3. Strategia i metody działania

- a) Zwiększenie skuteczności i dostępności terapii dla osób doznających przemocy w rodzinie
- b) Ochrona ofiar przemocy poprzez wsparcie; medyczne, prawne, psychologiczne i socjalne
- c) Budowanie skutecznych form pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie
- d) Zamieszczanie na tablicach ogłoszeń informacji o możliwości i miejscach uzyskania pomocy
- e) Systematyczne podnoszenie kwalifikacji i wiedzy przedstawicieli różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy w rodzinie
- f) Systematyczna edukacja środowiska lokalnego na temat przemocy w rodzinie.

Rozdział V

Podstawowe zadania do realizacji

1. Analiza wniosków składanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o leczenie odwykowe i wywiadów środowiskowych pod kątem informacji o przemocy domowej.
2. Przyjmowanie wniosków dotyczących przemocy domowej i uruchomienie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy oraz ochrony ofiar przemocy.
3. Tworzenie własnych dokumentów potwierdzających występowanie przemocy domowej, takich jak: notatki służbowe wynikające z obserwacji, rozmów z różnymi osobami, protokołów z rozmów z ofiarami przemocy domowej i członkami ich rodzin.
4. Prowadzenie rozmów z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie – zgodnie z zapisami Niebieskiej karty.
5. Występowanie z wnioskiem do prokuratury o wszczęcie postępowania przygotowawczego w sprawie znęcania się nad rodziną.
6. Występowanie do Powiatowej Komendy Policji z wnioskiem o podjęcie działań interwencyjnych przez dzielnicowego lub podjęcie innych działań prewencyjnych w sprawach, gdzie ujawniono zagrożenia przemocą w rodzinie.
7. Zwiększanie skuteczności i dostępności terapii dla osób doznających przemocy, poprzez zatrudnienie psychologa.
8. Motywowanie i kierowanie sprawców przemocy do wzięcia udziału w kompleksowym programie korekcyjnym dla sprawców przemocy domowej.
9. Budowanie skutecznych form pomocy (prawnej, socjalnej) dla ofiar przemocy w rodzinie.
10. Zamieszczanie na tablicach ogłoszeń o możliwościach uzyskania pomocy.
11. Podnoszenie wiedzy i kwalifikacji przedstawicieli różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy w rodzinie.

Rozdział VI

Zasady działania programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

W zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty jest na zasadach :

1. Wzajemnej współpracy i współdziałania organów władzy publicznej, organizacji pozarządowych i kościołów (zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej), a także innych organizacji, środowisk i osób fizycznych uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych bezpośrednio z przeciwdziałaniem przemocy i jej negatywnym następstwom;
2. Jawność działań organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie przeciwdziałania przemocy z poszanowaniem godności osoby;
3. Szczególnej ochrony dzieci z zachowaniem ich prawa do wychowania się w rodzinie, poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

Instytucje, organizacje, służby i środowiska włączone do realizacji programu:

- Urząd Gminy Sulmierzyce
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sulmierzycach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sulmierzycach,
- Placówki Oświatowe w terenie gminy Sulmierzyce,

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sulmierzyce,
- Społeczności lokalne, środowiska i osoby fizyczne.

W celu realizacji tych zadań Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym, który zostaje powołany przez Wójta Gminy. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele :

- 1) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w gminie i w powiecie
- 2) gminnej komisji rozwiązywania problemów społecznych;
- 3) Policji;
- 4) oświaty;
- 5) ochrony zdrowia
- 6) sądownictwa

Rozdział VII

Spodziewane efekty realizacji systemu:

- zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla ofiar przemocy,
- zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w sprawach przeciwdziałania przemocy,
- pogłębienie wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem,
- zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie,
- przerwanie kręgu milczenia związanego z przemocą.

Monitorowanie realizacji projektu

Wójt Gminy sprawuje na bieżąco nadzór nad realizacją systemu i podejmuje niezbędne działania zmierzające do osiągnięcia celów wyznaczonych w programie, Sposób kontroli realizacji programu.

- Osoba odpowiedzialna za realizację programu składa roczne sprawozdanie z wykonania zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Stały monitoring systemu prowadzony jest przez osobę odpowiedzialną za realizację programu oraz koordynatora programu.

Źródło finansowania programu.

Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu są środki zabezpieczane corocznie w budżecie gminy w dziale 852 Pomoc Społeczna rozdz. 85205 – Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.